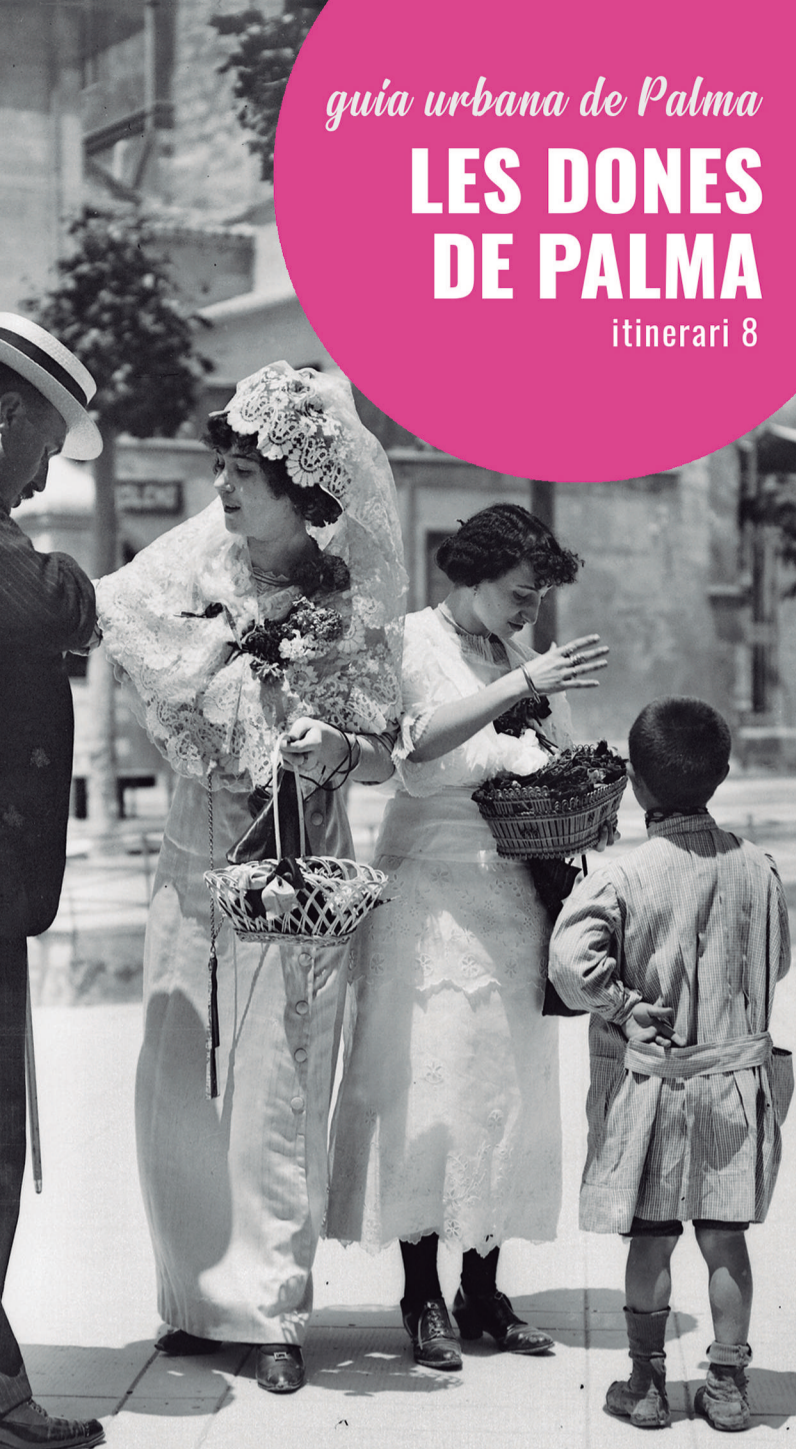

guia urbana de Palma

LES DONES DE PALMA

itinerari 8

Dones amb covros a Es Jonquet @Fans Rul-Ian

LES DONES DINS EL MÓN LABORAL

Les dones sempre han treballat, en l'àmbit privat i sense pausa. Molt diferent és el panorama quan s'analitza la presència que han tingut dins el món laboral "formal", històricament invisibilitzades.

El gros de la mà d'obra mallorquina al segle XIX encara estava destinat a l'agricultura. Entre les dones de la ruralia hi havia vermadores, figuereres, collidores d'olives, matanceres... que acabada la feina "a l'exterior", s'encarregaven també de les tasques reproductives. Dins l'àmbit urbà, elles treballaven en altres sectors productius, com ara la indústria i els serveis, cobrant sempre uns sous molt inferiors als dels homes i sense deixar de tenir cura de la casa, el marit i els fills.

Des de finals del segle XIX i a principis del XX, amb l'arribada de la Revolució Industrial, la feina de la dona obrera va augmentar notablement, arribant a representar un 20% de l'ocupació al sector industrial. On foren més nombroses va ser en les fàbriques relacionades amb les feines històricament femenines, com el tèxtil, el calçat, l'orfebreria i el cuir, donant lloc així a una divisió sexual del treball. Dins el sector terciari o de serveis, les dones treballaven principalment en l'àmbit domèstic, fent de criades o dides.

No va ser fins al Sexenni Democràtic (1868-1874), que s'establiren algunes llibertats bàsiques per a les dones, com la d'expressió i la d'associació. Així mateix, fins al 1931 no s'establí el subsidi obligatori per maternitat. Un exemple d'organització femenina per a la lluita fou el gremi de les cosidores de Palma, que el 1870 s'organitzà amb el nom de Virtut Social i que arribaria a tenir 71 afiliades. La seva presidenta va ser Josefa Sánchez i la seva vicesecretària, Francesca Palou. El seu principal objectiu era reivindicar el dret al treball i un salari com el dels seus companys que els permetés viure independentment dels pares i marits. Un dels moments més destacats de la seva trajectòria el trobam l'any 1873, quan feren una vaga per demanar un augment del salari.

Grup de nines amb la seva mestra @Fans Rul-Ian

LES DONES I L'EDUCACIÓ

Al segle XIX, a Mallorca, l'escolarització de les nines estava molt més generalitzada que la dels nins.

El 1835, el millor centre de "instrucció mujerial" era el col·legi de la Puresa, que tenia com a objectiu principal preparar mares de família. S'havia inaugurat a principis de segle i a partir de 1870, Gaetana Alberta Giménez i Adrover s'encarregà de la seva direcció.

En aquella època, una altra escola de prestigi era l'escola de criança, dedicada a l'educació de les filles de les classes benestants i dirigida inicialment per sor Isabel Cifre. Les nines òrfenes o de classes més humils rebien educació a l'Asil de Nines Orfes i a la casa de la Misericòrdia.

A Palma, però, també hi havia bastants escoles privades, popularment anomenades "Amigas". Les de Catalina Oliver, Francisca Belisari, Esperança Rosselló i Joana Maria Vadell en són alguns exemples.

Un any important per a la modernització de l'educació fou el 1879, quan Clara Hammerl i el seu marit, Guillem Cifre de Colònia, obriren a Pollença la Institució Lliure d'Ensenyança Coeducadora, laica i racionalista.

En l'àmbit educatiu, el segle XX quedà marcat per la creació de l'Escola Normal Feminina, situada des de 1917 a l'actual Consolat de Mar, que esdevingué una peça clau per a la millora de la cultura de les dones palmesanes. Estretament lligada als moviments reformadors de l'ensenyament, com el de Rosa Sensat, comptà amb destacades professores com Rosa Roig, Ana Canalias i Maria Dolores Herrero. Va ser la primera escola de magisteri de Mallorca i allà s'hi formà un grup de dones que dedicaren la seva vida a l'ensenyament, d'entre les que destaquen Paula Cañellas, Paula Torres, Rosa Estaràs i Maria Mut.

Amb la II República arribà un enfocament pedagògic més modern de l'educació. Tanmateix, tots els avenços en l'àmbit educatiu quedarien estancats amb l'inici de la Guerra Civil.

Carnaval a la Societat Bellver, fundada l'any 1922 @M. Riera Frau

LES DONES I LA POLÍTICA

Dia 5 de febrer de 1979 es va celebrar a Palma la primera manifestació contra la violència de gènere a les Illes Balears. Tres anys enrere, però, ja s'havia fundat col·lectiu Pelvis per iniciativa de la periodista argentina Leonor Taboada que, instal·lada a l'illa, es convertiria en un referent del feminisme a Espanya. Molt aviat, les seves reivindicacions foren recolzades per altres associacions mallorquines com el Moviment Feminista Independent, promogut per Teresa Nieto.

Temps enrere, l'any 1883 les integrants de la Unió Obrera Balear s'havien proposat organitzar un vertader moviment feminista i realitzar a Palma un Congrés Femení Nacional, amb la participació de dones d'àmbit internacional. La seva veu cantant era la palmesana i lliurepensadora Magdalena Bonet Fàbregues. Tanmateix, el projecte no es pogué dur a terme, ja que fou boicotejat per l'Església i es va haver d'anul·lar.

El 8 de març de 1934, el Grup Femení del Partit Comunista de Balears celebrà per primera vegada el Dia de la dona treballadora. Ho va fer en diferents barriades palmesanes amb intervencions de les principals dirigents feministes de l'època: Antònia Pasqual, Aurora Picornell i Catalina Flaquer. Dos anys després, l'acte central es dugué a terme a la Casa del Poble de Palma, on es congregaren més de dues mil dones.

Però el cop d'estat de 1936 acabaria amb aquella onada feminista. L'alçament militar imposà de nou el model de dona domèstica i submissa a l'hegemonia masculina i la majoria de dones que s'havien implicat en partits polítics d'esquerra varen ser empresonades i assassinades. Els casos més paradigmàtics i coneguts són els d'Aurora Picornell i les Roges del Molinar, el de Pilar Sánchez i el de Belarmina González, que moriren afusellades pels franquistes entre 1936 i 1937.

Dins l'àmbit de la política i l'activisme, destacà també Francisca Bosch Bauzá, que va ocupar el càrrec de secretària general del PCE a les Illes Balears, un fet bastant inaudit a l'Espanya d'aquella època.

Les Roges del Molinar @Col·lecció personal

LES DONES I LA VIDA SOCIAL

A principis del segle XX, a les dones de Palma encara els quedava un llarg camí per assolir l'emancipació i la llibertat i eren ben poques les que podien gaudir d'una vida pública.

La seva participació social quedava reduïda a dos àmbits: els actes aprovats per l'estricta mentalitat col·lectiva i eclesiàstica -funerals, misses, ballades, processons, passejades, festes tradicionals, etc.- i el voluntariat en organitzacions femenines i religioses que ajudaven les persones més vulnerables i desfavorides.

Acabada la Guerra Civil, durant els anys 40 i 50, les dones varen perdre tots els drets i llibertats aconseguits anteriorment, la majoria durant la Segona República. En aquest període, necessitarien el permís dels seus marits per a qualsevol cosa.

Va ser arran del boom turístic que la situació començà a canviar. Gràcies als visitants forans, la societat palmesana començà a conèixer la situació i condició de les dones en altres indrets d'Europa.

Així mateix, la presència de figures femenines famoses fent vida pública a Palma va propiciar un canvi de mentalitat a favor de les dones. Així i tot, eren molt poques les que tenien accés a la cultura, la majoria nascudes al si d'una família burgesa o benestant.

Algunes de les mallorquines que destacaren en l'àmbit literari foren Manuela de los Herreros, Emília Sureda, M. Antònia Salvà, Maria Mayol, M. Antònia Oliver, Cati Juan i Margarida Magraner de Serra.

Itres es dedicaren al món artístic, com la pintora Pilar Montaner, l'escultora Remigia Caubert i les actrius Catalina Valls i Margalida Llobera Llompard, més coneguda per Marga Luz.

Dins el sector cultural, dos noms a recordar són el de la filòloga Aina Moll i el de la mestra i pedagoga Encarnació Viñas.

* Informació extreta de la segona part del llibre "Palma la ciutat envaïda", de Palma XXI. El podeu llegir sencer a www.palmaxxi.com

Disenyat per: Hi col·labora:

Ajuntament de Palma

Ajuntament de Palma

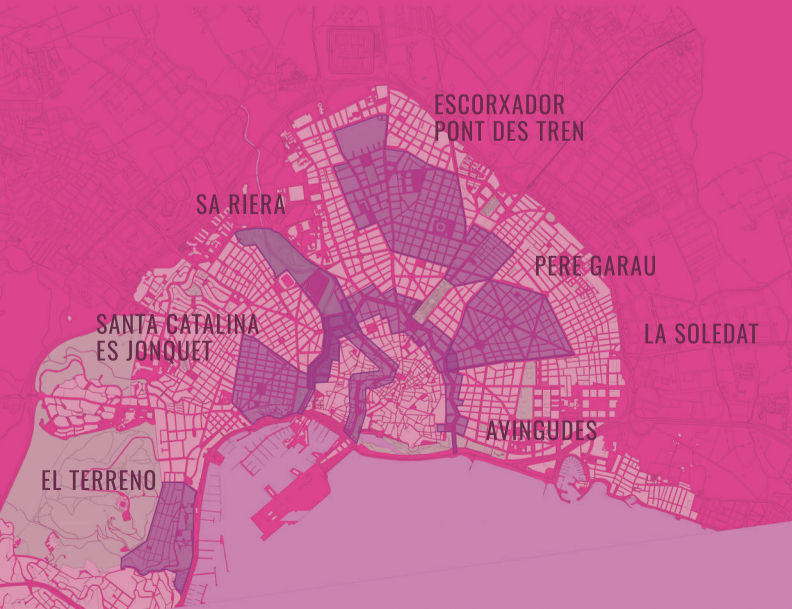
Més informació a:

www.palma.cat
www.arquitectives.com
www.palmaxxi.cat

Guia urbana de Palma:

Itinerari 1. Les Avingudes
Itinerari 2. De s'Escorxador al pont des tren
Itinerari 3. Pere Garau
Itinerari 4. Santa Catalina
Itinerari 5: El Terreno
Itinerari 6: Sa Riera
Itinerari 7: La Soledat
Itinerari 8: Les dones de Palma

1a edició: desembre 2022
Edició i patrocini: Ajuntament de Palma.
Autoria: Arquitectives.
Col·laboradors: Palma XXI.
Textos: Arquitectives i Palma XXI.
Fotografia de portada: Festa de la flor al Born (@Jaume Escalas)
Fotografies: Col·lecció personal, arxius Escalas, M. Riera Frau, Gabriel Rul-Ian, ASIM.

Maria Mayol i Colom
Escriptora i activista (1833-1959)

Jean Batten
Aviadora (1909-1982)

Emília Sureda i Vimet
Poetessa (1865-1904)

Mercè Rodoreda
Escriptora (1908-1983)

Rosa Bueno
Associacionista (1945-2009)

Margarida Xirgu
Actriu (1888-1969)

Magdalena Bonet
Activista feminista (1854-?)

Matilde Escalas i Xamení
Compositora (1870-1936)

Pasqual Picornell i Flaquer
Activistes i sindicalistes (1937)

Encarna Viñas
Pedagoga (1919-2004)

George Sand
Escriptora (1804-1876)

Margalida Jofre Roca
Activista social (1905-1968)

Rosa Estarás i Valeri
Mestra (1893-1972)

Catalina Valls
Actriu (1920-2010)

Antonia Buades
Cantadora (1911-2007)

Margalida Caimari
Escriptora (1839-1921)

Beatriu de Pinós
Divulgadora (1433-1485)

Belarmina González
Militant comunista (1914-1937)

Marga Crespi
Nedadora (1990-)

Matilde Landa
Militant comunista (1904-1942)

Maena Juan Marqués
Activista (1932-2019)

Santa Catalina Tomás
Religiosa (1535-1574)

Catalina Tarongí
Màrtir (1646-1691)

Martina Pascual Martí
Bibliotecària (1903-1962)

Pilar Sánchez
Militant socialista (1908-1936)

Maria Mut
Pedagoga (1880 - 1947)

Pilar Juncosa
Mecenes (1904-1995)

Caty Juan de Corral
Escriptora (1926-2014)

Pilar Montaner
Pintora (1876-1961)

Maria Antònia Salvà
Poetessa (1869-1958)

Elisabet Cifre
Religiosa (1467-1542)

Concepción Arenal
Activista (1820-1893)

Clara Hammerl
Mestra (1858-1931)

Pilar Juncosa
Mecenes (1904-1995)

Caty Juan de Corral
Escriptora (1926-2014)

Pilar Montaner
Pintora (1876-1961)

Maria Antònia Salvà
Poetessa (1869-1958)

Elisabet Cifre
Religiosa (1467-1542)

Francisca Bosch
Política comunista (1932-1992)

Clara Hammerl
Mestra (1858-1931)

Pilar Juncosa
Mecenes (1904-1995)

Caty Juan de Corral
Escriptora (1926-2014)

Pilar Montaner
Pintora (1876-1961)

Maria Antònia Salvà
Poetessa (1869-1958)

Elisabet Cifre
Religiosa (1467-1542)

Francisca Bosch
Política comunista (1932-1992)

Clara Hammerl
Mestra (1858-1931)

Pilar Juncosa
Mecenes (1904-1995)

Caty Juan de Corral
Escriptora (1926-2014)

Pilar Montaner
Pintora (1876-1961)

Maria Antònia Salvà
Poetessa (1869-1958)

Elisabet Cifre
Religiosa (1467-1542)

Francisca Bosch
Política comunista (1932-1992)

Clara Hammerl
Mestra (1858-1931)

Pilar Juncosa
Mecenes (1904-1995)

Caty Juan de Corral
Escriptora (1926-2014)

Pilar Montaner
Pintora (1876-1961)

Maria Antònia Salvà
Poetessa (1869-1958)

Elisabet Cifre
Religiosa (1467-1542)

Francisca Bosch
Política comunista (1932-1992)

Clara Hammerl
Mestra (1858-1931)

Pilar Juncosa
Mecenes (1904-1995)

Caty Juan de Corral
Escriptora (1926-2014)

Pilar Montaner
Pintora (1876-1961)

Maria Antònia Salvà
Poetessa (1869-1958)

Elisabet Cifre
Religiosa (1467-1542)

Francisca Bosch
Política comunista (1932-1992)

Clara Hammerl
Mestra (1858-1931)

Pilar Juncosa
Mecenes (1904-1995)

Caty Juan de Corral
Escriptora (1926-2014)

Pilar Montaner
Pintora (1876-1961)

Maria Antònia Salvà
Poetessa (1869-1958)

Elisabet Cifre
Religiosa (1467-1542)

Francisca Bosch
Política comunista (1932-1992)

Clara Hammerl
Mestra (1858-1931)

Pilar Juncosa
Mecenes (1904-1995)

Caty Juan de Corral
Escriptora (1926-2014)

Pilar Montaner
Pintora (1876-1961)

Maria Antònia Salvà
Poetessa (1869-1958)

Elisabet Cifre
Religiosa (1467-1542)

Francisca Bosch
Política comunista (1932-1992)

Clara Hammerl
Mestra (1858-1931)

Pilar Juncosa
Mecenes (1904-1995)

Caty Juan de Corral
Escriptora (1926-2014)

Pilar Montaner
Pintora (1876-1961)

Maria Antònia Salvà
Poetessa (1869-1958)

Elisabet Cifre
Religiosa (1467-1542)

Francisca Bosch
Política comunista (1932-1992)

Clara Hammerl
Mestra (1858-1931)

Pilar Juncosa
Mecenes (1904-1995)

Caty Juan de Corral
Escriptora (1926-2014)

Pilar Montaner
Pintora (1876-1961)

Maria Antònia Salvà
Poetessa (1869-1958)

Elisabet Cifre
Religiosa (1467-1542)

Francisca Bosch
Política comunista (1932-1992)

Clara Hammerl
Mestra (1858-1931)

Pilar Juncosa
Mecenes (1904-1995)

Caty Juan de Corral
Escriptora (1926-2014)

Pilar Montaner
Pintora (1876-1961)

Maria Antònia Salvà
Poetessa (1869-1958)

Elisabet Cifre
Religiosa (1467-1542)

Francisca Bosch
Política comunista (1932-1992)

Clara Hammerl
Mestra (1858-1931)

Pilar Juncosa
Mecenes (1904-1995)

Caty Juan de Corral
Escriptora (1926-2014)

Pilar Montaner
Pintora (1876-1961)

Maria Antònia Salvà
Poetessa (1869-1958)

Elisabet Cifre
Religiosa (1467-1542)

Francisca Bosch
Política comunista (1932-1992)

Clara Hammerl
Mestra (1858-1931)

Pilar Juncosa
Mecenes (1904-1995)

Caty Juan de Corral
Escriptora (1926-2014)

Pilar Montaner
Pintora (1876-1961)

Maria Antònia Salvà
Poetessa (1869-1958)

Elisabet Cifre
Religiosa (1467-1542)

Francisca Bosch
Política comunista (1932-1992)

Clara Hammerl
Mestra (1858-1931)

Pilar Juncosa
Mecenes (1904-1995)

Caty Juan de Corral
Escriptora (1926-2014)

Pilar Montaner
Pintora (1876-1961)

Maria Antònia Salvà
Poetessa (1869-1958)

Elisabet Cifre
Religiosa (1467-1542)

Francisca Bosch
Política comunista (1932-1992)

Clara Hammerl
Mestra (1858-1931)

Pilar Juncosa
Mecenes (1904-1995)

Caty Juan de Corral
Escriptora (1926-2014)

Pilar Montaner
Pintora (1876-1961)

Maria Antònia Salvà
Poetessa (1869-1958)

Elisabet Cifre
Religiosa (1467-1542)

Francisca Bosch
Política comunista (1932-1992)

Clara Hammerl
Mestra (1858-1931)

Pilar Juncosa
Mecenes (1904-1995)

Caty Juan de Corral
Escriptora (1926-2014)

Pilar Montaner
Pintora (1876-1961)

Maria Antònia Salvà
Poetessa (1869-1958)

Elisabet Cifre
Religiosa (1467-1542)

Francisca Bosch
Política comunista (1932-1992)

Clara Hammerl
Mestra (1858-1931)

Pilar Juncosa
Mecenes (1904-1995)

Caty Juan de Corral
Escriptora (1926-2014)

Pilar Montaner
Pintora (1876-1961)

Maria Antònia Salvà
Poetessa (1869-1958)

Elisabet Cifre
Religiosa (1467-1542)

Francisca Bosch
Política comunista (1932-1992)

Clara Hammerl
Mestra (1858-1931)

Pilar Juncosa
Mecenes (1904-1995)

Caty Juan de Corral
Escriptora (1926-2014)

Pilar Montaner
Pintora (1876-1961)

Maria Antònia Salvà
Poetessa (1869-1958)

Elisabet Cifre
Religiosa (1467-1542)

Francisca Bosch
Política comunista (1932-1992)

Clara Hammerl
Mestra (1858-1931)

Pilar Juncosa
Mecenes (1904-1995)

Caty Juan de Corral
Escriptora (1926-2014)

Pilar Montaner
Pintora (1876-1961)

Maria Antònia Salvà
Poetessa (1869-1958)

Elisabet Cifre
Religiosa (1467-1542)

Francisca Bosch
Política comunista (1932-1992)

Clara Hammerl
Mestra (1858-1931)

Pilar Juncosa
Mecenes (1904-1995)

Caty Juan de Corral
Escriptora (1926-2014)

Pilar Montaner
Pintora (1876-1961)

Maria Antònia Salvà
Poetessa (1869-1958)

Elisabet Cifre
Religiosa (1467-1542)

Francisca Bosch
Política comunista (1932-1992)

Clara Hammerl
Mestra (1858-1931)

Pilar Juncosa
Mecenes (1904-1995)

Caty Juan de Corral
Escriptora (1926-2014)

Pilar Montaner
Pintora (1876-1961)

Maria Antònia Salvà
Poetessa (1869-1958)

Elisabet Cifre
Religiosa (1467-1542)

Francisca Bosch
Política comunista (1932-1992)

Clara Hammerl
Mestra (1858-1931)

Pilar Juncosa
Mecenes (1904-1995)

Caty Juan de Corral
Escriptora (1926-2014)

Pilar Montaner
Pintora (1876-1961)

Maria Antònia Salvà
Poetessa (1869-1958)

Elisabet Cifre
Religiosa (1467-1542)

Francisca Bosch
Política comunista (1932-1992)

Clara Hammerl
Mestra (1858-1931)

Pilar Juncosa
Mecenes (1904-1995)

Caty Juan de Corral
Escriptora (1926-2014)

Pilar Montaner
Pintora (1876-1961)

Maria Antònia Salvà
Poetessa (1869-1958)

Elisabet Cifre
Religiosa (1467-1542)

Francisca Bosch
Política comunista (1932-1992)

Clara Hammerl
Mestra (1858-1931)

Pilar Juncosa
Mecenes (1904-1995)

Caty Juan de Corral
Escriptora (1926-2014)

Pilar Montaner
Pintora (1876-1961)

Maria Antònia Salvà
Poetessa (1869-1958)

Elisabet Cifre
Religiosa (1467-1542)

Francisca Bosch
Política comunista (1932-1992)

Clara Hammerl
Mestra (1858-1931)

Pilar Juncosa
Mecenes (1904-1995)

Caty Juan de Corral
Escriptora (1926-2014)

Pilar Montaner
Pintora (1876-1961)

Maria Antònia Salvà
Poetessa (1869-1958)

Elisabet Cifre
Religiosa (1467-1542)

Francisca Bosch
Política comunista (1932-1992)

Clara Hammerl
Mestra (1858-1931)